

Politikai tájékoztatás és segédeszközei a közművelődési könyvtárakban

BÉNYEI Miklós

A POLITIKA FOGALMA

A politika sajátos társadalmi jelenség, a felépítmény vezető része, "az államhatalom megszervezésére irányuló, felépítésében, vezetésében, az államhatalom gyakorlásának módjában megnyilvánuló, vagy mindezeket befolyásolni törekedő tudatos emberi tevékenység."(1)

Ennek megfelelően komplex jelenség, bonyolult viszonyrendszer. Szerkezete, tartalma nagy vonalakban a következőképp vázolható fel.

a) A politikai gondolkodás, ideológia: a társadalmi osztályok, rétegek és csoportok eltérő érdekeinek, céljainak, törekvéseinek, elveinek megfogalmazása. A politikai nézetek, eszmék, elméletek, továbbá a politikai érzelmek és más tudati-akarati megnyilvánulások sorolhatók ide. Példaként: a pártprogramok, az MSZMP állásfoglalásai és irányelvei, a marxizmus-leninizmus politikai tanításai, a különféle politikai irányzatok (liberalizmus, fasizmus, revizionizmus stb.), a népszerűség, az internacionalizmus, a közömbösség stb.

b) A politikai intézmények, szervezetek: az államapparátus, a pártok, a politikai szövetségek (egy-egy országon belül vagy nemzetközi méretekben), a társadalmi szervezetek, bizonyos értelemben az egyház is, a politikai egyesületek, a nemzetközi szervezetek, testületek (élükön az ENSZ-szel), a politikai kommunikáció (távíratirodák, ujságok, rádió- és televízióállomások) stb. Ezek fogalmazzák meg, képviselik és hordozzák a fenti osztálytörekvéseket, valamint mozgósítják a tömegeket megvalósításukra. Hazánkban a politikai rendszer vezető, meghatározó eleme a Magyar Szocialista Munkáspárt. Fontos politikai szerepet töltenek be a szakszervezetek, a KISZ, a Hazafias Népfront és a különféle szervezetek, egyesülések: Országos Béketanács, Magyar-Szovjet Baráti Társaság stb.

c) A politikai cselekvés, gyakorlat: az osztályok és szervezeteik, intézményeik tevékenysége, harca politikai céljaik eléréséért, a politikai hatalmi viszonyok adott rendszerének megtartásáért vagy megváltoztatásáért, a társadalmi fejlődés előmozdításáért vagy a haladás megakadályozásáért. Legfontosabb mozzanata az osztályharc, különböző formáival: munkásmozgalom, demokratikus tömegmozgalmak, nemzeti felszabadító mozgalmak, forradalom. Itt említhető a háború, a békeharc, a diplomácia, a békés egymás mellett élés, az ifjúsági és a nőmozgalom, továbbá a választás, az agitáció, a nagygyűlés, a politikai nevelőmunka stb., s természetesen a politikai határozatok végrehajtása. (2)

Más megközelítésben a politikai viszonyok kétféleképpen:

a) belpolitika,

b) külpolitika.

A politikai gondolkodásra és ideológiára, a szervezetekre és intézményekre, a politikai tevékenységre, eseményekre, továbbá a jelentősebb politikusokra vonatkozó ismeretek, irodalom képezik a politikai tájékozódás és tájékoztatás tárgyát. A politikai információk közvetítésének, a lakossághoz és a felhasználókhoz való eljuttatásának kiterjedt, szinte az egész társadalmat átfogó csatornarendszere van; hazánkban a Magyar Távirati Iroda, az újságok, a rádió, a tv, a politikai szervezetek belső információs hálózata, a szóbeli közlés stb. Ebben a rendszerben helyezkednek el és fontos szerepet töltenek be a könyvtárak, jelesen a közművelődési könyvtárak. Állományuk - főként az újságok, a dokumentációs kiadványok - révén bekapcsolódnak az elsődleges és kurrens tájékoztatásba is, a visszamenőleges tájékozódásnak, tájékoztatásnak pedig - a hírlaptár, a segéd- és kézikönyvtár stb. anyagára támaszkodva - az első számú bázisai közé tartoznak. Mivel a tanácsi közművelődési könyvtárak behálózják az országot és mindenki számára nyitva állnak, az olvasók és könyvtárhasználók rendkívül széles és differenciált körének politikai információs igényeit képesek kielégíteni.

A könyvtári tájékoztatással szemben a társadalmi elvárás kettős:

- egyrészt pontos és megbízható politikai információs szolgáltatás az igénylők számára, a politikai irodalom rendelkezésükre bocsátása;
- másrészt a politikai nevelőmunka: a könyvtárral érintkezésbe került személyek politikai-közéleti érdeklődésének felkeltése, a politikai események, intézkedések, az összefüggések megértésének, helyes megítélésének elősegítése, orientálás a szocialista építés feladatainak megoldására, hozzájárulás a szocialista demokrácia kibontakozásához stb. (3)

A politikai irodalom, mindenekelőtt az újságok (a napisajtó, a hetilapok) és a folyóiratok olvasottsága, valamint a politikai tájékoztatás iránti igény mennyiségileg is számottevő. (4) Különösen megélnékül az érdeklődés egy-egy kiemelkedő belpolitikai esemény idején, egy-egy nagyobb ünnep előkészületei során, egy-egy jelentős vagy váratlan nemzetközi esemény (pl. közel-keleti háború, chilei fasiszta puccs, francia elnökválasztás) kapcsán. Gyakori a helyismereti jellegű referenzkérdések száma, a kérdezők az általános politikai elvek helyi érvényesülése, megvalósítása felől kívánnak tájékozódni, erre vonatkozóan keresnek adatokat, irodalmat. (5)

A politikai tájékoztatást igénylők köre potenciálisan azonos a könyvtárak olvasóinak, használóinak összességével; ténylegesen azonban jóval szűkebb. Néhány nagyobb csoport világosan elkülöníthető ezen a körön belül.

a) A politikai és társadalmi élet helyi vezetői, a pártapparátus, az állami szervek, a társadalmi és tömegszervezetek munkatársai. Náluk a politikai tájékozódás indítéka egyértelműen a munkavégzés. A kurrens politikai információk nagy részét - köztük a bizalmas anyagokat - közvetlenül kapják kézhez. A tapasztalatok bizonyossága szerint ezt a belső információs szolgáltatást hatékonyan egészíthetik, egészítik ki a könyvtárak, elsősorban a retrospektív, de adott esetekben a kurrens tájékoztatással is. Segítséget nyújthatnak a helyi politikai döntések meghozatalához, végső soron a politikai vezetés színvonalának emeléséhez. (6)

b) A politikai oktatás különféle formáinak (marxizmus-leninizmus esti egyetem és esti középiskola, tanfolyamok, előadások stb.) hallgatói. Ide sorolhatók az állami oktatás politikai vagy a politikához kapcsolódó tantárgyaival (tudományos szocializmus, történelem, világnézetünk alapjai stb.) összefüggő tájékoztatói igények is.

c) A politikai ismeretközvetítéssel foglalkozók: újságírók, népművelők (vetélkedők, műsorok, ünnepségek szervezői, összeállítói stb.) oktatók, pedagógusok stb.

d) A szocialista közösségek, szervezetek tagjai: párt- és KISZ-tagok, szocialista brigádok stb.

e) A vetélkedők résztvevői. A kifejezetten szakmai versenyektől eltekintve valamennyi vetélkedőben szerepelnek politikai kérdések; a felkészülés magától értetődő központjai a könyvtárak.

f) A spontán érdeklődők széles tábora. (7)

A politikai tájékoztatás passzív formái közül talán leggyakoribb az irodalomajánlás: egy-egy konkrét témához egy-két könyv vagy cikk kiválasztása és kézbeadása. Nagyon sűrűn keresnek faktográfiai adatokat: egy-egy esemény időpontját, mivoltát, egy-egy kifejezés értelmezését, egy-egy párt, szervezet stb. nevét, jellegét, egy-egy rövidítés feloldását, egy-egy politikus életrajzi adatait, pontos funkcióját stb. A kért bibliográfiai adatok zöme: politikai dokumentumok (párthatározatok, beszédek, egyezmények stb.) szövegének, értékelő tanulmányoknak a lelőhelye, egy-egy fontosabb könyv, broszúra címe, szerzője, megjelenési ideje stb. Az irodalomkutatások száma szintén gyakori. Már jellegéből is következik, hogy nagyobb, átfogóbb témák irodalmát kéri, főleg politikai folyamatokról (pl. a békés egymás mellett élés kialakulása, az ifjúságpolitikai határozat végrehajtása), egy-egy politikai gondolat utjáról, egy-egy politikus pályafutásáról stb. Rendszerint a legfrissebb, az eseményekkel egyúttaladó leírások, értékelések feltárása szükséges, de előfordul, hogy a történeti előzmények irodalmát is kéri. Az irodalomjegyzékek egy része ünnepi műsorokhoz, vetélkedőkhöz, tanfolyamokhoz stb. készül. Ma még ritka dolog, hogy a párt- és tanácsi vezetők témadokumentációs összeállítást igényelnek a könyvtáraktól; igaz, erre csakis a nagy, megfelelő tájékoztatói bázissal és szaktájékoztatókkal rendelkező közművelődési könyvtárak vállalkozhatnak. A felsorolt tájékoztatói formák mindegyikére jellemző, szembevetendő sajátosság az aktualitásokhoz való rendkívül szoros kötődés. Ez még akkor is megfigyelhető, ha régebbi adatokat, irodalmat kérnek - a cél ilyenkor is a jelenben való eligazodás.

Hasonló szándék kell, hogy vezesse a könyvtárak aktív tájékoztatói tevékenységét is. Az időszerűség sehol sem annyira fontos követelmény, mint a politikai témáknál. Az ajánló bibliográfiáknál alapvető feltétel, hogy olyan problémákat ragadjanak ki, amelyek foglalkoztatják az embereket, vagy kellene, hogy foglalkoztassák. Aktuális (friss vagy hasznosítható régi) információkat tárjanak fel, viszonylag gyors átfutási idővel. A lassan készülő bibliográfiát a politikai élet felgyorsult tempója miatt erősen fenyegeti az a veszély, hogy már megjelenése pillanatában elavult. Az aktív, szétszóró tájékoztatásnak gyors és hatékony formája a figyelőszolgálat: lehet adatszolgáltatás, lehet regisztratív vagy annotált címjegyzék, sőt lehet - elsősorban a központi tömegkommunikációs intézmények kiadványainak, közleményeinek felhasználásával - dokumentáció is.

A politika általános és szakágazati szinten egyaránt jelentkezik, gyakorlatilag átfogja a társadalmi élet egészét. Ebbőlkövetkezik, hogy a politikai közlemények, információk szétszóródása az átlagosnál is nagyobb mértékű. A megbízható tájékoztatás elképzelhetetlen a határterületek, főleg az állam- és jogtudomány, a filozófia, a tudományos szocializmus, a politikai gazdaságtan, a vallástudomány, a szociológia, a politikai földrajz, a történelem stb. segédleteinek, folyóiratainak felhasználása nélkül. Az általános tájékoztató apparátus egyes darabjai - pl. a kurrens adattárak, az életrajzi lexikonok - szintén nélkülözhetetlenek a könyvtáros számára. A kifejezetten politikai segédletek száma is tekintélyes, bár az áttekintésük sem könnyű. Magyar nyelven is gazdag, sokrétű és színvonalas anyag lát napvilágot, különösen az utóbbi években lépett nagyot előre könyvkiadásunk ezen a téren. A hazai politikai sajtó mai rendszere szintén nemrégén, a hatvanas évek végén alakult ki.

Az elsődleges politikai információkat tartalmazó ujságok, dokumentációk és tájékoztató folyóiratok fontos részét alkotják a közművelődési könyvtárak állományának. Több helyen külön hírlapolvasót is működtetnek, ahol referenzmunka is folyik. A napilapok elsősorban a hírközlés és a kommentálás fórumai. A hazai anyag mellett mindegyiknek van külpolitikai rovata; az alapvető híreken kívül eltérő, változatos anyaggal. A megyei napilapok - valamennyi az MSZMP illetékes megyei bizottságának kiadásában jelenik meg - a helyi, regionális információk tárházai. A hetilapok már a mélyebb összefüggések megmutatására is vállalkoznak. Hazánkban csak egy politikai hetilap van, a Magyarország. A magazinszerű, többnyire mozgalmi hetilapok - Képes Ujság, Ország-Világ, Nők Lapja, Magyar Ifjúság, Tükör stb. - informatív értéke csekély, inkább csak képdokumentumaik használhatók.

Az un. információs folyóiratok elsődrendű vagy kizárólagos feladata a tájékoztatás, az informálás. Politikai eseményekről, szervezetekről, politikusokról stb. közölnek adatokat, dokumentumokat, összeállításokat, ismertetéseket stb. Tudományos-népszerűsítő külpolitikai folyóirat a Nemzetközi Szemle. Külföldi sajtótermékek cikkeinek a fordításai, ritkábban eredeti tanulmányok, elemzések látnak napvilágot hasábjain. A Magyar Távirati Iroda adja ki a Világpolitikai Dokumentáció és a Magyar Dokumentáció című folyóiratokat. Mindkettő csak híreket - idézetekkel - és adatokat hoz; forrásaik az ujságok és a távirati irodák jelentései. A Világpolitikai Dokumentáció számról-számról tartalmaz eseménynaptárt, s évente négy alkalommal mellékletet tesz közzé egy-egy fontos témakör, kérdés anyagának adatszerű összefoglalásával. A Magyar Dokumentáció melléklete rendszeresen közli a párt-, az állami és a társadalmi szervezetek élén álló vezetők névsorát. Mindkét kiadvány előfizethető az MTI-nél, tehát a kisebb könyvtárak is beszerezhetik. Az MTI bocsátja ki egyebek közt a Cikkek a szocialista sajtóból című válogatást is.

Általában megtalálhatók a könyvtárakban a mozgalmi folyóiratok. Ezek a párt-, a szakszervezeti, a KISZ-tagság stb. széles tömegei számára készülnek, s bár gyakran közölnek lényeges elméleti megállapításokat tartalmazó cikkeket is, elsősorban a gyakorlati munka problémáival foglalkoznak; Pártélet, Népfront, Munka (a szakszervezeti mozgalom központi lapja), Ifjukkommunista, Uttörővezető. Az elméleti folyóiratok a szocializmus építésének politikai-ideológiai kérdéseit, a nemzetközi munkásmozgalom elméleti vonat-

kozásait, a külpolitika jelenségeit tudományos szinten tárgyalják. A Társadalmi Szemle jóval általánosabb profilu ugyan, de témáit mindig a politikai vezetés szempontjából vizsgálja, politikai cikkei pedig alapvető fontosságúak. Itt jelennek meg a közérdekű pártdokumentumok is. A Külpolitika című negyedéves folyóirat friss keletű, 1974 tavaszán került forgalomba az első száma. A Szakszervezeti Szemle sem tekint vissza sokkal hosszabb multra 1972-ben indult. A Béke és Szocializmus a kommunista és munkáspártok elméleti és tájékoztató folyóirata, huszonnégy nyelven, harminckét önálló nemzeti kiadásában jelenik meg, a magyar változat csak egy a sok közül.

A politikai könyvek, brosurák áradatából néhány, a tájékoztatásban jól használható sorozat érdemel megkülönböztetett figyelmet. Első helyre kívánkozik az MSZMP Központi Bizottsága Politikai akadémiáján elhangzott előadások szövegét közlétevé füzetsorozat. A brosurák - amelyeket rövid idővel az előadások után adnak ki - politikai életünk időszerű problémáit taglalják, szerzőik a párt- és állami vezetők (PB-tagok, KB-titkárok, miniszterelnökhelyettesek, miniszterek stb.) soraiból kerülnek ki. A Napjaink kérdései (Kossuth, 1969-) című sokoldalú ismeretterjesztő sorozat füzetei aktuális és közérdeklődésre számot tartó politikai, gazdasági és világnézeti témákról szólnak, segítséget kínálnak a világban zajló folyamatok megértéséhez, nem egy esetben adatgazdagságuk is imponáló. A Mit kell tudni... (Kossuth, 1971-) című sorozatnak a faktográfiai tájékoztatás a célja. A kommunista pártok, a szociáldemokrata pártok és a szakszervezetek adatait élénk táró három kötet különösen jelentős, hézagpótló összeállítás. Adatai miatt érdekes a Nemzetközi szakszervezeti mozgalom (Táncsics, 1969-) című sorozat is.

Kitűnő segédkönyvek állnak a könyvtárosok rendelkezésére. A politikai tájékoztatásban is biztos támaszul szolgálnak a Kossuth Kiadó egészen friss keletű lexikonai: a Munkásmozgalomtörténeti lexikon (1972), a németből fordított Világtörténelmi kisenciklopédia (1973), az élő személyek életrajzi adatait tartalmazó Ki kicsoda? újabb kiadása (1972), valamint a nyomdai munkálatok közben is módosított Fejlődő országok lexikona (1973). Ez utóbbi nemzetközi viszonylatban is uttörő vállalkozás, hatalmas anyagát terjedelmes bibliográfia egészíti ki. A Diplomáciai és nemzetközi jogi lexikon (Akadémiai K., 1967) szintén adatgazdagságával és teljes szakszerűségével tűnik ki. A Politikai kishíradó (Kossuth, 1971) az újságolvasók, a rádióhallgatók, a tévénezők, egyáltalán a politika iránt érdeklődők széles táborának kíván segítséget nyújtani. Természetesen a könyvtárosok dolgát is megkönnyíti a mintegy 13 000 fogalmat, szervezetet, eseményt stb. ismertető, magyarázó összeállítás. Műfajlag hasonló a Pártépítési kishíradó (Kossuth, 1973). Ebben azoknak a szavaknak, kifejezéseknek az értelmezése található meg, amelyek a pártmunkások, propagandisták gyakorlatában legsűrűbben előfordulnak. Felöleli a pártélet valamennyi lényeges területét. Ennek is ott a helye a tájékoztató könyvtáros polcán.

Az adattárak közül a Mit kell tudni... sorozat legfontosabb darabjait már említettük. Mellette az Újságolvasók évkönyve (Kossuth, 1965-), illetve 1972-től az Újságolvasók éves évkönyve kötetei, továbbá a Politikai és gazdasági világtalasz mindenkorai legújabb kiadásának táblázatai a leggyakrabban forgatott segédletek. Több ponton kiegészítésre szorulnak, de mindmáig pótolhatatlanok az olyan információs kiadványok, mint A Magyar Népköztársaság kitüntetései (Közgazdasági és Jogi K., 1966), Az ENSZ-ről (Országgyűlési Könyvtár, 1961), A nemzetközi szakszervezeti mozgalom ábécéje (Táncsics, 1966), a katonai szervezetekről tájékoztató NATO, CENTO, SEATO, OAS (Kossuth, 1966) című munka stb.

A könyvtáros sem nélkülözheti a pártmunkások, szakszervezeti funkcionáriusok, népfront-aktivisták stb. számára készülő mozgalmi utmutatókat. Ezek összefoglalják a legfontosabb tudnivalókat, megismertetik az alapvető munkamódszereket stb. Példaként említjük a Pártmunkások kézikönyvét és a Propagandisták kézikönyvét; utolsók kiadásai 1971-ből valók (Kossuth).

Rendkívül fontos segédeszközei a politikai és kortörténeti tájékoztatásnak a Pártdokumentumok gyűjteményei és a kongresszusi jegyzőkönyvek. A Magyar Szocialista Munkáspárt határozatai és dokumentumai 1956-1962, 1963-1966, 1967-1972 (Kossuth) című kötetek alapot teremtenek a szóban forgó időszakok áttekintéséhez, hiteles forrásul szolgálnak a fő összefüggések megértéséhez, hű képet adnak pártunk politikájáról. A könyvtári tájékoztató munkában figyelembe kell venni azt a közismert tényt, hogy e jelentősebb párthatározatok, dokumentumok (irányelvek, állásfoglalások stb.) általában önállóan is megjelennek. Bár többnyire brosúrákról van szó, mindaddig célszerű a kézi- (vagy segéd-) könyvtárban tartani őket, míg egy-egy nagyobb gyűjtemény újra nem közli a szövegüket. Szintén a kézikönyvtárban van a helye az MSZMP és az SZKP kongresszusairól kiadott jegyzőkönyveknek. A helyismereti gyűjtemény kiemelkedő értékű darabjai a megyei párttervezetek jegyzőkönyvei. Folyamatosan közzéteszik a SZOT határozatait, valamint a KISZ és a Hazafias Népfront fontosabb dokumentumait; az utóbbiak nemigen kerülnek kereskedelmi forgalomba, ezért beszerzésük nehezebb.

Tájékoztatói szempontból is figyelemreméltóak a párt- és állami vezetők beszédeit, cikkeit tartalmazó gyűjteményes kiadások. A magyar politikai élet vezető személyiségeinek kötetei rendszeresen napvilágot látnak, a többi szocialista ország pártvezetőinek beszédeiből, írásaiból szintén jelenik meg időnként egy-egy válogatás.

Kronológia, dokumentumgyűjtemény és adattár egyszerre a Magyar külpolitikai évkönyv 1968- (Kossuth, 1969-), amelyet a Külügyminisztérium állít össze. Három szerkezeti, tartalmi egységre tagolódik: hazánk nemzetközi kapcsolatainak és külpolitikai tevékenységének eseménynaplója; a dokumentumok (nyilatkozatok, közlemények, felhívások, beszédek) időrendben, teljes szöveggel; tények és adatok (követek, konzulok, külkereskedelmi forgalom stb.). Kiváló segédkönyv; adattára viszonylag hamar elavul, kronológiája és dokumentumgyűjteménye viszont hosszabb ideig használható.

Komoly gondot okoz a könyvtári tájékoztatásban, hogy magyar politikai bibliográfia nincs. Csupán a folyóiratok erősen válogatott ajánló jegyzékeit említhetjük: a Pártéletben a Fontosabb cikkek jegyzékét, a Társadalmi Szemlében a Testvérlapjainkból, a Nemzetközi Szemlében a Külföldi folyóiratok tartalomjegyzékéből című rovatot, a Béke és Szocializmusban pedig az új könyvek címlistáját. Bár a feladata más, a hiányzó kurrens politikai-közéleti bibliográfia funkcióját is betölti a Hajdu-Bihar Megyei Könyvtár Tájékoztató jegyzék vezetői számára (Debrecen, 1968-) című, havonta megjelenő sorozata. Évenként összesítő kötet készül, amely mintegy 1500-1700 címleírást tartalmaz, kb. 45-55 folyóirat és napilap cikkeiből válogatva, tematikus csoportosításban, tételszámozva, név- és tárgymutatóval ellátva. E sorok írása közben látott napvilágot a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Társadalomtudományi információ című, negyedéves kurrens bibliográfiájának első száma. Ebben is jelentékeny mennyiségű politikai anyag található.

Bár a hazai segédeszközökről felvázolt kép mennyiségileg és minőségileg egyaránt kedvező, nagy közművelődési könyvtáraink nem elégedhetnek meg ezek

beszerzésével. Igazán megbízható és sokoldalú politikai tájékoztatást csakis a fontosabb külföldi segédkönyvek, bibliográfiák, napilapok, politikai hetilapok, információs folyóiratok stb. birtokában végezhetnek. Megyei könyvtáraink egy részénél már ma is tapasztalható a törekvés az állománygyarapítás ilyen irányú kiterjesztésére; remélhetőleg hamarosan általánossá válik az igyekezet. Ezzel párhuzamosan mindenütt felvetődik a külföldi sajtóanyag használatának problémája. A szocialista országok és a nyugati kommunista pártok ujságjai, folyóiratai nyugodtan kikerülhetnek a szabadpolcra is, a burzsoá sajtótermékekkel viszont óvatosabban kell bánni, csak korlátozással adhatók olvasók kezébe.

Keveset beszélünk az ún. házi segédletekről: a könyvtárban szerkesztett cédulajegyzékekről, mutatókról stb. Tagadhatatlan, hogy létrehozásuk és méginkább folyamatos, hiánytalan építésük, fejlesztésük nagyon komoly erőfeszítéseket követel, ezért sok helyen visszariadnak a feladattól. Pedig a szerepük igen fontos, mert ezek a már meglévő, rendszerint helyi igényekhez alkalmazkodnak, mikroanalitikus feltárássra törekednek, naprakészek, sokrétűbbek mint a központilag előállított segédletek, s ráadásul a könyvtáros könyvnyelven is kezeli őket. Meggyorsítják a visszakeresést, emelik a tájékoztatás színvonalát.

JEGYZETEK

1. Kulcsár Kálmán: A politikai rendszer marxista értelmezésének lehetősége. = Állam és Igazgatás, 1971. 922.p.
2. Vö. Papp Ignác: Állam- és jogelméleti tankönyvünkről. = Társadalmi Szemle, 1971. 7.sz. 101-103.p.; Székely Klára: A tudományos szocializmus kutatási területéről és rendszerezéséről. Bp. 1974.
3. Vö. Kiss Jenő: Feladatok, igények és lehetőségek. = Könyvtáros, 1968. 4.sz. 188.p.; Halász Béla - Katsányi Sándor: A könyvtárhasználati szokások változásai. = Könyvtártudományi tanulmányok 1970.Bp. 1971. 464-465.p.
4. Versey György: A társadalomtudományi irodalom kérdései a közmüvelődési könyvtárakban. = Könyvtári Figyelő, 1971. 216-217.p.; Kamarás István: A munkások és az olvasás. Bp. 1969. 21-22.p.; Kamarás István - Polonyi Péter: Értelmiség, olvasás, könyvtár. Bp. 1970. 25-26.p.
5. Halász - Katsányi: i.m. 464-465.p.
6. Bényei Miklós: Gondolatok a tanácsai és tömegszervezeti vezetők tájékoztatásáról. = Könyvtáros, 1970. 8.sz. 457-459.p.
7. A kategorizálás alapjául szolgált Halász - Katsányi: i.m. 465.p.